

CHOPIN ÉS LISZT

Frédéric François Chopin (*Fryderyk Franciszek Chopin*) * Żelazowa Wola (Lengyelország) 1810. március 1. † Paris (Franciaország) 1849. október 17.) **Liszt Ferenc** (*Franz Liszt, François Liszt*) Doborján (Magyarország – ma Ausztria, Raiding) 1811. október 22. Bayreuth (Németország) 1886. július 31.

Liszt 1 évvel született később, mint Chopin, de Chopin 39, Liszt 74 éves korában halt meg. Persze nem ez az egyetlen, s nyilvánvalóan nem a legjelentősebb különbség kettőjük között. Személyiségük is egészen más volt. Amiben viszont megegyeztek: mindketten nagy zongoraművészek, virtuózok és nagy komponisták voltak. De míg Chopin kifejezetten egyéni nyelvezettel, személyes hanggal rendelkezett már induló zeneszerzőként is, és Liszt egyáltalán nem volt rá hatással a komponálás tekintetében, addig Liszt különféle befolyások alatt fejlesztette ki önálló, és késői műveiben is jelentős változást hozó nyelvezetét. Őrá határozottan hatott Chopin zeneszerzői tevékenysége, amint erre most megpróbálunk rá is világitani.

Chopin 1831-ben hangversenykörútra indult, Ausztriában és Németországban játszott. A varsói fölkelés – az orosz elnyomás ellen tiltakoztak a lengyelek – eközben tört ki, ezért Chopin nem tért vissza hazájába. Ez a forradalom inspirálta – feltehetően – a következő darab megszületését: c-moll (Forradalmi) etűd, op. 10. no. 12.

Chopin Párizsba utazott, és nem tért vissza Lengyelországba soha többé. Itt a zenei élet legjelentősebb személyiségeivel találkozott, úgy mint:

Vincenzo Bellini, Hector Berlioz és Liszt Ferenc (Franz Liszt). Liszt már 1827 óta ott élt. Amikor találkoztak, mindkettőjüket csodálattal töltötte el a másik ragyogó zongorajátéka. Liszt maradéktalanul csodálta Chopint, de Chopin nem tudott megbékülni Liszt bizonyos tulajdonságaival: teatralitásával, „sztárságával”.

Liszt meghallgatta Chopin bemutatkozását a „La Salle Pleyel”-ben 1832-ben, és ez után többször is felléptek együtt az 1832-33-as koncertszezonban. Liszt, Hiller és Chopin együtt játszották el az Allegro tételt Johann Sebastian Bach 3 zongorára írt versenyművéből, majd Jacques Henri Herzcel játszottak 2 zongorára, 8 kézre írt zongoraversenyt. A következő lista mutatja Chopin és Liszt közös fellépéseit Párizsban:

■ 1832. márc. 23.:

Bach: Allegro a 3 zongorára írt versenyműből (Chopin, Liszt, Hiller)

■ 1833. ápr. 2.:

André Onslow: f-moll szonáta 4 kézre

■ 1833. ápr. 3.:

Henri Herz: Zongoradarab Meyerbeer „Il Crociato in Egitto” 2 zongorára, 8 kézre (Chopin, Liszt, Henri és Jacques Herz)

■ 1834. december 25.:

Moscheles: Nagy szonáta op. 47. 4 kézre, Nagy Duó Mendelssohn témájára 2 zongorára

■ 1837:

Hexameron változatok Christina Belgiojoso hercegnő felkérésére.

Chopin és Liszt barátságának egyik első bizonyítékaként Chopin Lisztnek ajánlja a frissen megjelent op. 10-es 12 etűd sorozatát: „A son ami F. Liszt”. Chopin 1830-1832 között írta, 1833-ban jelent meg, amikor Chopin 23, Liszt 22 éves volt. Chopint csodálattal töltötte el Liszt zongorajátéka. Így írt barátjának, Ferdinand Hillernek: „Úgy írok, hogy nemigen tudom, mit firkál a tollam, mert e pillanatban Liszt játssza az etűdjeimet s minden értelmes gondolatot kiűz a fejemből. Szeretném elrabolni tőle azt a módot, ahogyan az etűdjeimet játssza.”

Nem csak muzsikusként értették meg és csodálták egymást, hanem sok időt töltöttek együtt családi körben is. Együtt ebédeltek, együtt mentek az operába (Chopinre különösen nagy hatást gyakorolt Bellini dallamvilága), vagy kirándultak. George Sand (igazi nevén Amandine Aurore Lucile Dupin, Baronne Dudevant) és Marie d’Agoult is velük tartott, természetesen. Chopin Marie d’Agoult-nak ajánlotta a második sorozat etűdöt (12 etűd op. 25. megjelent 1837-ben: „A Madame la Comtesse d’Agoult”).

Nem tudok arról, hogy Liszt bármely művét Chopinnek dedikálta volna, viszont Liszt mindig játszotta Chopin műveit, és növendékeinek is gyakran

adott Chopin-darabokat. Arról, hogy Chopin valaha is játszott volna nyilvánosan Liszt-művet, szintén nem tudok. Igaz ugyan, hogy Chopin alig egy tucat nyilvános hangversenyt adott szemben Liszttel, aki 1838-1848 között több ezret. Liszt listát vezetett arról, hogy milyen műveket játszott ez alatt a tíz év alatt, amíg keresztül-kasul járta Európát (Oroszországot és Törökországot is beleértve). A következő Chopin-műveket találjuk ebben a katalógusban:

- Etűdök
- Variations brillantes Mozart „La ci darem la mano” témájára op.2.
- Hexaméron
- Keringők
- Polonézek
- Mazurkák
- Balladák
- Nocturnes
- Impromptus
- Preludes

A Hexameron variációk Christina Belgiojoso hercegnő ötlete volt. Hat zongoraművészt kért fel, hogy írjanak variációkat Bellini egy témájára a „Puritánok” c. operából. Liszt, Thalberg, Pixis, Herz, Czerny és Chopin voltak ezek a zeneszerző-zongoraművészek.

1841-ben Liszt ismét meghallgatta Chopin hangversenyét a Salle Pleyelben. Chopin az F-dúr balladát, a cisz-moll scherzo-t és etűdöket játszott. Lisztet kérték fel a kritika megírására. Chopin először nagyon ideges lett ettől, de amikor elolvasta a cikket, megnyugodott, mert Liszt a legnagyobb elismeréssel szólt fenomenális kollégájáról.

1842-től Liszt igazi sztárrá vált. Minden, ami ezzel járt (a nők bálványozták, gyűjtötték a tárgyait) Chopin számára gyűlöletes volt. (Schumann és Mendelssohn is így vélekedett.) Ebben a periódusban (1838-1848) Liszt elsősorban virtuóz zongoraművész volt, és komponistaként is a virtuóz zongoristát szolgálta. Személyes hangját ekkor még kereste, és csak röviddel Chopin halála után találta meg azt. Chopin is hatással volt rá, és ezt a hatást néhány művében nyomon követhetjük. Chopin 1849-ben meghalt, és ekkor Liszt elhatározta, hogy megírja Chopin életrajzát. Végül 1852-ben Caroline Wittgenstein hercegnő közreműködésével sikerült befejeznie. Hogy mennyire értette és érezte Chopint, az kitűnik a könyvből, amelyben pl. ezt írja: „Chopin senkinek nem engedett belépni lelke szentélyébe”. 1850-ben Liszt élete Chopinről szólt. Chopin Liszt szíve mélyén volt, a legteljesebb mértékben megértette és mélységesen szerette őt. Amikor a könyvet készítette egész személyisége azonosult vele, és így nem csoda, ha kompozícióiban is

fellelhetők bizonyos hatások. Stílusban, harmóniában, a formálásban mind megfigyelhetők chopini hatások. Íme egy lista, amely ezt az állítást bizonyítja:

- Liszt: Desz-dúr consolation 1849 – Chopin: Desz-dúr nocturne
- Liszt: Mazurka brillante 1850
- Liszt: f-moll transzcendes etűd 1851 – Chopin: f-moll etűd op. 25.
- Liszt: 2 polonaises 1851
- Liszt: 2 ballada 1845-48, 1853
- Liszt: Berceuse 1854 - Chopin: Berceuse
- Liszt: La leggierezza – koncertetűd
- Liszt: Funérais 1848 (1849) - Chopin: Ász-dúr polonaise op.53. (1845-46)

Íme néhány hangzó példa:

Liszt: Consolation Desz-dúr 1849 *Chopin: Nocturne Desz-dúr op. 27.n.2*
 (Tzimon Barto) (Maurizio Pollini)

Chopin: Berceuse *Liszt: Berceuse (1854)*
 (Tatiana Shebanova) (Lantos István)

Chopin: Polonaise Ász-dúr op.53. *Liszt: Funérais 1848 (1849) –*
 (1845-46) *az elbukott magyar*
 (Nikita Magaloff) *szabadságharc emlékére*
 (Tzimon Barto)

Végül egy lengyel dalt szeretnék bemutatni, melyet Chopin 1829-ben feldolgozott a 19 lengyel dal c. sorozat egyikeként. Először a dal hangzik el, majd Liszt zongoraátírata.

Chopin: 17 lengyel dal op.74. (1829) (Elzbieta Szmytka, Malcolm Martineau)
Liszt: 6 lengyel dal – Chopin dalainak átírata – (1850 körül) n.1. „Souhaite d'une jeune fille” [Zyczenie] (Sergej Rachmaninov)